

Ferencz Imre

NYOMKERESŐ

Hol volt? Mikor volt? Lapozgatom a fotóalbumokat,
és bármennyire éles a kép, mégis alig, vagy csak
homályosan emlékszem arra, hogy hol és mikor készült a felvétel.
Miért nem írtam akkor dátumot a kép hátára, zsörtölődöm utólag.
Talán, mert amikor elkészült a felvétel, és nézegettük, még tudtuk,
hogy nemrég volt, csak a tavaly, vagyis akkor még élesen
élt emlékezetünkben az idő. Még a vicc is, ami ott és akkor
elhangzott. Vagyis még emlékeztünk mindenre. Fűre, fára.
Arra is, hogy mi főtt az üstben, és mi volt a tálban, a pohárban.
Legalább az évet kellett volna felírni, lejegyezni a kép hátára.
A hónapot, a napot esetleg mellőzhettük volna, hisz
az évszak visszaköszön a képről. Ezen lomb van, azon hó van.
Legalább az évet, azt kellett volna felírni. Mert most csak
találgatom, hogy hol volt, mikor volt, és hány éves lehettem?
Hol és mikor gyűlt össze ez a társaság? A gyermekek még kicsik.
Jól szórakoztunk? S ki az ott, hogy is hívják? Igen, a szobrász,
akinek a fia színész lett! Itt a képen még csak hároméves lehetett.
S ki az ott melletted? Az emlékezetem kihagy... De hát
eltelt legalább negyven év! Azóta rendszer bukott, vér folyt,
és a történelem folytatódott... Mekkora mulasztás volt, hogy
legalább egy ceruzavéggel nem írtam fel oda a dátumot!
Mert, most már tudom: „A dátumok az idő sziklafalába
vert szegek, kapaszkodók.” Én magam írtam le ezt a minap.
E szegek nélkül nehéz az eltűnt idő nyomába szegődni.
Jó lett volna naplót is vezetni, csupán pár szót lejegyezni
minden este, de most kiderül, hogy csak éltünk önfeledten,
és felelőtlenül, nem gondolván, hogy feledékenyek leszünk...

Ó, üdv Neked FÜLSZÖVETKEZET, aki lehallgattál minket,
és feljegyeztél mindent rólunk! Le kellene utaznom tán
Bukarestbe, hogy kikérjem a lehallgatási jegyzőkönyveket,
azt az iratcsomót! Most utólag elismerem Nektek, ti gazemberek,

hogy jó szolgálatot tettetek, hisz honnan tudhatnám meg, hogy egyszer mondtam valamit, jártattam a számat. Hogy voltam! Fontos volt nektek a számomra banális, hát elfelejtettem... Ó, FÜLSZÖVETKEZET, te csodacég, és ó, ti derék besúgók! Ti tudtátok, hogy az ember mennyire feledékeny lesz, mert esendő, gyarló, ezért kell feljegyezni mindent, amit mond, és lefényképezni őt, miközben kezét nyújt valamelyik gyanús személynek! És ki nem volt gyanús akkoriban? Testvérek voltunk a gyanúban, a lecsóban, a bizalmatlanságban, hát fontos volt jegyzőkönyvbe venni a szót, a legyintést, és gondosan tárolni mindent, hogy a rendszerváltás után meg lehessen ajándékozni bennünket... Hát köszönet neked, FÜLSZÖVETKEZET, és köszönet nektek aljas besúgók, kik sokat tettetek a felejtés ellen! Lám, mi nem voltunk képesek egy-egy fényképre felírni a dátumot sem! Ha nem lettetek volna ti, kérdezem, ki őrizné még az emlékeimet? És üdv nektek is, vámosok, határőrök, kik ritkán, de bepecsételtetek az útleveleinkbe, és most utólag fellapozva ezeket, megfeythetjük, tisztázhatjuk, hogy hol és mikor léptük át a határt, és mikor tértünk vissza. Mert különben honnan tudhatnánk? És jó, hogy még megvannak az orvosi igazolások, a látletelek, a beutalók, a receptek, a levelek stb.

Ma reggel, amikor borotválkoztam, arra gondoltam, hogy be kár, hogy a tükör elnyelte és nem őrizte meg egyetlen arcomat sem! És a sok falinaptár elhullatta napjaimat, mikor év végén letéptem és eldobtam közömbösen. Arcaimat elnyelte a tükör, napjaimat elhullatta a naptár, a dolgok elfelejtettek engem, és én is elfelejtettem sok mindent, mert beletörődtem az elmúlásba, nem tulajdonítottam jelentőséget a múlt időnek, mert csak a jövőre gondoltam! Csak hullt a múlt, miközben arccal a jövő felé mentem bután. És nem vettem a fáradságot, hogy felírjam a meglévő fényképeinkre legalább a dátumot.

Előveszem a személyimet, és nézem az aktuális arcképemet. Nézem a születésem helyét, a dátumot. Köszönettel tartozom a hivatalnak, hogy még igazolhatom magam! És szeretettel gondolok a rendőrrre is, aki igazoltat, és bólint. Aki megnyugtat. Mert elismeri, hogy még létezem. Azt, hogy én vagyok én...

GYERMEKKOR

Iskolakezdeéskor jött Szökő bácsi, a tetűporos, a felszerelésével. Sorba álltunk az iskola udvarán, és kezdetét vette a tetűpor kiszórása. Marékkal és valamiféle harmonikával, puffantóval szórta reánk a tetűport Szökő bácsi. Hullt reánk, mint az áldás, hullt reánk bőséggel, a párt egészségügyi politikájának, gondoskodásának köszönhetően.

Nem sokat tudtunk mi akkoriban a tetűről, de akik a háborút megjárták, akik fogságban voltak, sokat beszéltek a tetves világról, és azokról a betegségekről, amiket a tetvek terjesztettek. „Jött a gránát, szöktünk ide, szöktünk oda, és közben tele volt a gatyánk korca tetűvel. Két szuronyroham között tetűt szüreteltünk” – mondotta az öreg Jézus Dénes szomszédunk.

Szökő bácsi nem takarékoskodott a tetűporral, amit DDT pornak neveztek hivatalosan, tudományosan. Amikor telefonon leadta a rendelést a rajonhoz, így szólt: Dé, mint Dicsó! Dé, mint Domokos! Té, mint Tamás! És küldték is neki azonnal az újabb mennyiségeket. Lehet, Szökő bácsi nem is volt párttag, nem is volt ateista, csak harcolt a békéért. Csak harcolt a tetűk ellen. Azok megelőzése volt az elsőrendű feladat, nehogy megjelenjenek, visszatérjenek és csípni kezdjék a

a munkásokat, a parasztokat, akik testvéri egységben munkálkodnak, erőfeszítéseket tesznek egy szép, egy fényes, egy boldog, egy ragyogó jövőért. Szökő bácsi lelkiismeretesen követte a párt útmutatását, és harmonika-szerű felszerelésével puffantotta, nyomta minden irányba a DDT port.

Ahogy mondták, akkoriban nálunkfelé még az Istennek is tetűporszaga volt!

Hanem rövidesen, bizonyára a tetűpornak és az Istennek is köszönhetően, ledőlt a Sztálin-szobor Sztálinvárosban, és a város ismét Brassó lett, anélkül, hogy valaki zajt csapott volna a történelem miatt. Mint amikor úri vagy elvtársias társaságban valaki fingik – nem illik azt észrevenni, kommentálni! Akkoriban tűnt el a tankönyveink első oldaláról Sztálin atyánk portréja. Ugyancsak akkoriban a községi könyvtárunkból eltávolították népünk nagy tanítómesterének a műveit, amelyek egy egész falat borítottak be. Még úgymond szűzek, érintetlenek voltak ezek a könyvek. Keménykötésben adták ki, hogy időtállóak legyenek... Elvitték az egészet egy teherautóval, bizonyára bezúzni. Igen, úgy tűnt, hogy a fergetes tetűporozás sodorta el Isten segédelmével gyermekkorunk eme korszakát, kevéske enyhülést hozva. Vagyis Szökő bácsi puffantójának köszönhetően a történelem lépett egyet. Mi éppen végeztünk az ábécével, így rövidesen már el tudtuk olvasni a kertek oldalára írt felhívásokat: „Dolgozó parasztok, ne hallgassatok az imperialistákra, hanem lépjetek be a kollektív gazdaságba!”

APÁM IMAKÖNYVE

Apám imakönyve megjárta a világháborút,
átvonult Ukrajnán, eljutott a Don-kanyarig.
Ott lapult, ott vesztegelt a szíve felőli zsebben.

Apám hazahozta épen a bőrét
és az imakönyvét.
Olvasgatni a fronton nemigen volt ideje,
mert a háború eléggé sok elfoglaltsággal járt.
Ima ütközet előtt? Ima ütközet közben?
Ima ütközet után? Ima menetelés közben?

Pedig István tábori püspök
az előszóban olyan szépen szólt:
Fiaim! Vitézek! Forgassátok
szorgalmasan ezt a szép kis
imádságos és énekes könyvet!

Hanem – mesélte apám –
az imakönyvnek megvolt a gyakorlati haszna,
mert – hallotta – sokszor előfordult,
hogy a szív felőli zsebben a golyót kifogta!

Mint örökséget, családi ereklyét, újraköttetem
a golyóálló imádságos könyvecskét.
Gondolom, lepereg a szívem előtt még
néhány éles esztendő...

KÖNYVJELZŐ

Szüleim emlékére

1. Ha könyvem jelent meg, nem mulasztottam el szüleimnek is dedikálni egy példányt. Anyám gyanakvó, félszeg mosollyal nézegette: „Imre, ezt te miéért írtad?” Vállat vontam, mit is felelhettem volna? „Hát csak!” – mondtam somolyogva. „És mit fizettek érte?” – kérdezte anyám, hogy tisztába legyen azzal, megérte-e vagy sem fáradoznom, egyáltalán volt-e értelme annak, hogy „űztem az eszemet”? Kik és miért írnak könyveket? Ez számára rejtélyes lehetett...

2. Az évek során szaporodtak a könyveim a szülői ház tisztaszobájában. Félretéve, megkímélve, akár az ott lévő ünnepi ruhák. Amelyek, ha nem használok, nem is kopnak el... Olvasatlanul ugyan, de tisztességgel megőrizték a szüleim a könyveimet, amelyeket aztán haláluk után visszavettem. Mondhatnám úgy is, hogy visszaörököltem, mintha valamikor csak meghatározott időre adtam volna kölcsön oda nekik...

3. A ház oldalán már ott állt, hogy ELADÓ, amikor elhoztam azokat a könyveket... Arra gondoltam, az új tulajdonos úgyis kidobná az egészet... De az biztos, hogy nem vésetné fel a nevemet a mestergerendára, s emléktáblát sem tetetne a ház oldalára. Főleg, ha felújította ezt a régi házat, netán teljesen újjáépítette... (Legyünk realisták!)

Mert – vallom én is – aki a szülőházáról lemond,
nem érdemli meg, hogy emléke maradjon ott...

4. Jól tudom, a szüleim nem vártak tőlem
az évek során könyveket, hanem azt remélték,
hogy új házat építek majd a régi helyett...
Arra számítottak, hogy folytatom a hagyományt,
az ő életüket úgy, ahogy azt ők elképzelték.
De ez nem történt meg, holott tulajdonképpen
az ő életüket folytattam, csak másutt, és másképp.
Emlékeimet könyvekbe menekítettem?
„Úztem az eszemet?” Viszem a könyveimet,
és visszafojtom a könnyeimet...

MARADÉK

Mindig maradt valamiből valami.
Bokor Feri, a szemközti szomszéd,
koporsókészítő, adott néha egy-egy
gyalult deszkavéget anyámnak. Ami megmaradt,
vagyis kiesett a koporsóból. A fakabátból,
amelyet magára öltött a halott, s elindult...
Lapító lett a gyalult deszkadarabokból,
amiket Bokor Feri adott. Vagy lábasalávaló.
Szükséges tárgy, használható...

Mindig maradt valami valamiből. Maradék.
Vakaru is sült, ha a tekenyőt kivakarták.
És maradt a tésztából mindig
egy kevéske, kovásznak.

Egy darabka mindenből maradt,
egy darabka mindenből jutott.
A koldusnak egy karikós kenyér.
Villányi széna a csűrből a tűzkárosultnak.

Kepe a papnak, adó az államnak.
Néhány garas a templomban
szent Antalnak.

Maradék vagyok magam is,
belőlük vétettem, lettem utód,
aki később el-elgondolkozott azon,
hogy vajon az öt árpa cipót
miként szaporította meg úgy
az Úr, hogy aztán enni lehetett
adni annyi embernek?!

Belőlük vétettem. Vajon elvétettem?
Kérdezem magamtól most,
amikor ők már nincsenek.

Könyveim mire voltak jók?
Sem lapítónak, sem lábasalávalónak!
Haszontalanul heverték egymáson
a tisztaszobában. (Tiszta bolond!)
A nevem rajtuk mit ért, mit ér?
Nem ér a nevem! – kiáltottam már
gyermekkoromban. Mintha előre
tudtam volna...

Elég a papír, vagy szétrágnák az atkák.
„Annak van értelme csupán,
ami romlandó.” – írta Markó.
Csak a le nem bomló szemét lesz
örökkévaló?

TÖBB TWIST NINCS

A kászonaltízi moziterem alkalmas volt
táncmulatságok szervezésére, megtartására.
Rendszerint vasárnap délutánonként népviseletben
ropták ott a táncot a leányok, a legények.
Húzták a zenészek a csárdást, a keringőt, a tangót, a gólyát...
Csak böjt idején szünetelt a táncmulatság.
Hanem a kollektivizálás után, akik elvégezték az
általános iskolát, nagyjából mind elmentek tovább tanulni,
líceumokba, szakiskolákba. Brassóba, Székelyudvarhelyre,
Kézdivásárhelyre, Sepsiszentgyörgyre, Csíkszeredába,
és persze, a közeli Csíkszentmártonba.
Vakáció idején különböző egyenruhákban
tetszelegtek, feszítettek a diákok a falu között.
Mint akik máris kikupálódtak a paraszti sorsból.
Aztán találkoztak a moziteremben megszervezett
diákbálban, amit zsúrnak, elvtársias összejövételnek
neveztek akkoriban, s ahol már divatos zene
szólt, és ahol már divatos táncokat jártak.
A twist volt éppen napirenden.
A terem egy hangyabolyhoz hasonlított.
Hanem egyszer csak belépett az ajtón F. Bandi bácsi,
és elordította magát: TÖBB TWIST NINCS!
És azzal bevégott középre egy literes üveget,
amely darabokra tört. Repültek szanaszét
az üvegszilánkok. Félbeszakadt a zene, a tánc.
Ott voltam én is lemerevedve, és eltűnődtem azon,
hogy ez az ember, aki valami hivatalnok-féle volt
a deszkagyárnál, jövevény, aki oda szállt,
vagyis oda nősült, és mindig a vizek partját járta,
szeretett halászni, de soha életében
nem húzott magára székely harisnyát,
nem öltözött népviseletbe, akit soha táncolni
sem látott senki, most mégis, lám, miután kiitta
az üvegből a pálinkát, síkra szállt
a hagyomány, a népi kultúra védelmében...